

DÍCTICS ESPACIALS I GRAMÀTICA EN NARRACIONS ORALS*

Maria Josep CUENCA
Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana
Universitat de València

INTRODUCCIÓ

La dixi és un dels fenòmens primordials del llenguatge i la comunicació. Tanmateix, ha rebut poca atenció més enllà de les definicions i classificacions generals que, quan mirem d'aplicar a textos orals, se'ns mostren com a massa reduïdes. En aquest article, hem volgut analitzar els díctics espacials en narracions orals, atès que constitueixen un mecanisme molt freqüent i variat en la construcció de la narració.

El corpus que hem utilitzat és el *Corpus Audiovisual Plurilingüe* (CAP, cfr. Payrató & Fitó 2008; Fitó 2007), del qual hem seleccionat els textos narratius obtinguts mitjançant entrevistes semiestructurades en les quals es demanava als informants dues tasques que impliquen la construcció de narracions orals: la primera que descrigueren la història gràfica de la granota, «Granota, on ets?» (*Frog, where are you?*, Berman i Slobin 1994) i la segona, que explicaren una situació de perill en què s'havien trobat. Els informants són dones entre 18 i 30 anys, nascudes i residents en l'àrea metropolitana de Barcelona i estudiants d'Econòmiques a la Universitat de Barcelona, 4 que es declaren catalanoparlants, 4 que es declaren bilingües i 4 que es declaren castellanoparlants. Les dades del subcorpus es reflecteixen en la taula 1.

TAULA 1. Dades del subcorpus CAP (textos narratius)

<i>Informants</i>	<i>Tasques</i>	<i>Texts</i>	<i>Temps d'enregistrament</i>	<i>Nombre de paraules</i>	<i>Díctics</i>
12	2	24	ca. 80 min	13.041	180 (1,38%)

* Aquesta recerca forma part dels projectes *Pragmaestil* (HUM2005-01936/FILO) i *Cohestil* (FFI2008-01230/FILO), finançats pel Ministeri d'Educació i Ciència.

Les formes identificades com a díctics espacials i les freqüències d'aparició són les classificades en la taula 2:¹

TAULA 2. Díctics espacials del corpus

	<i>Primer grau</i>		<i>Segon grau</i>	
	<i>forma</i>	<i>casos</i>	<i>forma</i>	<i>casos</i>
Demostratiu	<i>aquest, aquesta, aquests, aquestes</i>	19	<i>aquell, aquella</i>	10
Proforma espacial	<i>aquí</i>	20	<i>allà</i> <i>allí</i> <i>(ahí)</i>	31 2 2
Proforma neutra	<i>això</i> <i>allò</i>	41 13		
Proforma de manera	<i>així (aixís)</i>	42		
Total: 180		135		45

Les transcripcions, fetes a partir de l'enregistrament amb vídeo seguint les convencions descrites en l'apèndix 1, segmenten el text en grups entonatiu i reflecteixen diferents trets extralingüístics rellevants (pauses, riure, encavallaments, etc.). Els díctics van ser extrets inicialment amb el programa Varcom Concord, creat per Oliver Strunk (cf. Strunk 2008), que identifica formes determinades, en aquest cas els díctics espacials que apareixen en la taula 2, les destaca i en selecciona el context d'aparició el context anterior i el posterior. El resultat ha estat posteriorment verificat i corregit revisant «manualment» tots els textos i, finalment, les dades s'han introduït en una base de dades Access per tal de poder analitzar els exemples creuant diferents variables (forma, funció sintàctica, estructura en què apareix, tipus de narració, llengua materna de la informant, antecedent i problemes).

2. CARACTERÍSTIQUES D'ORALITAT EN EL CORPUS

El corpus analitzat té trets d'oralitat molt marcats, tot i que no té caràcter dialògic pròpiament: l'entrevistadora només intervé en casos molt puntuals per fer que la infor-

1. Hem comptabilitzat tots els casos de díctics, els que utilitzen les informants (152) i els de les entrevistadores (28), tot i que l'anàlisi funcional se centrarà en el de les informants.

mant continue parlant. No podem analitzar tots els trets d'oralitat del corpus, però sí que podem apuntar-ne alguns i analitzar-ne un fragment, que done idea de la gramàtica de l'oral en aquests textos narratius.

En els dos fragments següents, seleccionats d'un text narratiu d'experiència personal, la informant explica un accident de cotxe que va patir i com va reaccionar en eixir del cotxe.

Fragment 1

33. jo me'n tornava cap a casa\	65. vaig sortir del cotxe_
34. (. 0.13) i estàvem en un semàfor para:ts_	66. (. 0.28) com vaig poder\
35. (INH)	67. les portes ni s'obrien\
36. i:_	68. (INH)
37. el conductor_	69. i: m_
38. doncs_	70. i em vaig assentar en una botiga_
39. va posar primera_	71. allò en el:_
40. i un:_	72. (.. 0.61) en el_
41. tio_	73. graó que hi ha\
42. que (a)nava_	74. ECC: (. 0.11) mhm\
43. (. 0.16) begudf:ssim perdu:t_	75. I05: i m'ho vaig mirar tot_
44. es va tirar a sobre\	76. així_
45. (.. 0.38) per sort no va passar re:s_	77. que és que no sabia com reacciona:r_
46. vull dir no:_	78. (.. 0.36) i {(??) ell--}
47. (INH)	79. quan em vaig aixecar_
48. no va ser re:_	80. {(@) volia agafar el tio aquell_
49. l'únic que jo vaig estar_	81. i estrangular-lo\
50. doncs_	82. sort que em van parar\}
51. {(somrient) am(b) el collarí:n_	83. (.. 0.37) (INH)
52. dura:nt_	84. @@
53. un piló: de te::mps_}	85. {(somrient) realment és--
54. i judi:cis_	86. ho vaig passar molt malament\}
55. i tot el rotillo\	87. p(e)rò bueno\
56. (INH)	88. després ja et vas tranquil·litza:nt_
57. p(e)rò realment ho vaig passar fatal\	89. i veus que tampoc ha sigut re_
58. ECC: (.. 0.42) {(P) mhm\}	90. que tots estem bé_
59. I05: molt malament\	91. (INH)
60. perquè:_	92. p(e)rò_
61. tampoc saps x--	93. bueno\
62. com reaccionaràs_	94. (.. 0.44) sempre que penso am algo així:_
63. no/	95. xungo_
64. jo me'n recordo_	96. {(P) penso am això\}

Fragment 2

104. i lo pitjor va ser_	116. {(imitant veu d'embriac)(L2) es que yo
104. quan vaig sortir del cotxe_	no he visto na:da_ }
105. (.. 0.37) i vaig mirar a ve(u)re qui havia	117. p(e)rò així\
sigu:t_	118. eh\
106. perquè ell no ve- --	119. de v(e)ritat\
107. no és allò que va {(AC) frenant frenant	120. que ni parlava_
frenant i xoca\}	121. i clar\
108. (INH)	122. uf::\
109. ell (a)nava directe\	123. (.. 0.49) estàvem tots com_
110. perquè no ens va veure\	124. bueno_
111. (.. 0.71) i:_	125. ECC: (.. 0.45) mhm\
112. el tio_	126. I05: p(e)rò bueno\
113. va sortir_	127. per sort_
114. de la porta_	128. no va passar res\ (C1CN05CC)
115. i comença_	

Els trets gramaticals d'oralitat més destacats en aquests fragments, i en general en el corpus, són els següents:

- a. Enunciats molt curts, de vegades interromputs (*realment és-- ho vaig passar molt malament*, l. 85-86; *i {(??) ell--}, quan em vaig aixecar, volia agafar el tio aquell i estrangular-lo*, l. 78-81; *perquè ell no ve- --*, l. 106; *(.. 0.49) estàvem tots com*, l. 123).
- b. Abundància de coordinació i connexió textual amb *i* (l. 34, 36, 40, 89, 104, 115, etc.).
- c. Freqüència de marcadors del discurs combinats, com *però bueno* (l. 87, 92-93, 127), *eh*, *de veritat* (l. 119, 120), *i clar*, *uf* (l. 122-123) (cfr. Cuenca i Marín 2009).
- d. Presència de connectors que marquen el límit entre tema i rema dins de la unitat sintàctica bàsica (*el conductor*, doncs, *va posar primer*, l. 37-39; *l'únic que jo vaig estar*, doncs, *am(b) el collarí:n dura:nt un piló: de te::mps*, l. 49.53).
- e. Freqüència d'interjeccions expressives i formes fàtiques, com *per sort* (l. 45, 128), *sort* (82), *no?* (l. 63), i també altres marques de modalització, que manifesten la subjectivitat del parlant.
- f. Repeticions expressives (*no és allò que va {(AC) frenant frenant frenant i xoca*, l.107).
- g. Usos de dítics personals: primera persona singular i plural, segona persona singular amb valor genèric (*tampoc saps x-- com reaccionaràs*, l. 61-62; *després ja et vas tranquil·litzant*, l. 88).
- h. Usos de dítics espacials típics de l'oral. Observem que en aquests dos fragments n'hi ha 7 casos:

- *i em vaig assentar en una botiga, allò en el, en el graó que hi ha*
- *i m'ho vaig mirar tot, així, que és que no sabia com reaccionar*
- *volia agafar el tio aquell i estrangular-lo*
- *sempre que penso am algo així, xungo, penso am això*
- *«es que yo no he visto nada», p(e)rò així*
- *no és allò que va frenant frenant frenant i xoca*

Fixem-nos que els exemples anteriors contenen usos que en cap cas no són els prototípics (situacionals, és a dir, marques de distància o proximitat respecte a l'emissor) i es manifesten amb formes variades: *allò, així, aquell, això*.

De tots els trets esmentats, els trets *e, f, g* són propis dels textos experiencials, en què les informants parlen d'una situació de perill que han viscut, mentre que la resta són generals de les narracions del corpus, experiencials i experimentals (la narració de la història gràfica de la granota que s'escapa).

En aquest article ens centrarem en el darrer tret assenyalat, que és molt destacat quantitativament i qualitativament, com analitzarem amb detall en les seccions centrals.

3. TIPUS DE DIXI

L'anàlisi de textos mostra que, com ja va assenyalar Bühler i posteriorment altres estudiosos, la dixi és un procés complex. Si el que analitzem són textos orals, aquesta complexitat és encara major, com acabem d'assenyalar.

Bühler (1934) parlava de tres modes de la dixi: *ad oculos*, anafòrica i *am Phantasma*. Altres autors n'han afegit altres tipus, com la dixi simbòlica (Fillmore 1982), la dixi textual (Lyons 1977, Conte 1999) o discursiva (Webber 1991), la dixi emotiva (R. Lakoff 1974) o empàtica (Lyons 1977, Cornish 1999).

Com destaca Vigara (1996: apartat 2) en un treball dedicat a la dixi en espanyol col·loquial, la dixi col·loquial presenta variants i usos que «no podrían ser interpretados desde la teoría lingüística de la deixis» (1996: 258). I és que, com afirma aquesta autora, «la deixis no sólo proporciona información 'objetiva' al mensaje, sino que contribuye a hacerlo 'informativo' en otras dimensiones (particularmente en la afectiva) y además relevante» (1996: 260-261).

Vigara, com altres autors, se centra en la dixi personal (cfr. també en castellà Martínez 2000; i en català Nogué 2005, 2008a i 2008b). Però, al costat de la dixi personal, la varietat d'usos és especialment palesa en el cas de la dixi espacial i en textos orals. En efecte, al costat de díctics espacials amb un ús prototípic o situacional, és a dir, que indiquen proximitat o distància respecte a l'emissor, n'hi ha d'altres que, en sentit estricte, no assenyalen l'espai físic en què es produeix l'enunciació.²

2. Albadalejo (1998) ofereix una interessant anàlisi dels díctics d'espai en un corpus de conversa espontània en català. Tanmateix, no és fàcil comparar els seus resultats i els nostres, ja que parteix d'una

(1)

22 (.. 0.60) a meitat de desembre {(??) vaig venir\}
 23 (INH)
 24 quan vaig veni:r_
 25 *aquí* al Nada\ (C2CN15SS, 33)³

(2)

3 hi ha un nen_
 4 que:_
 5 té:_
 6 am un pot_
 7 una granota_
 8 ECC: mhm\
 9 I22: i té un gosset\
 10 no/
 11 (INH)
 12 i:_
 13 se'n va al llit_
 14 i la granota està dins del--
 15 d'*aquest* pot\
 16 de vi[dre\] (C1TN22CS, 137)

(3)

44 vam pujar dins l'autobús
 45 (. 0.25) i *allà*_
 46 (. 0.19) va ser l'únic moment en què vaig_
 47 passa:r_
 48 (. 0.22) por\
 49 diguéssim\
 50 (.. 0.35) {(AC) perquè *allò* estava_
 } (C1CN24CS, 152)

En (1), *aquí* s'identifica amb el lloc de l'enunciació, Barcelona. En (2) *aquest* remet a una menció propera del nucli nominal, *pot*, i, per tant, s'assenyala el text com a espai. En (3) els díctics *allà* i *aquests* indiquen llunyania, però no en el context enunciatiu pròpiament: *allà* té un antecedent, l'*autobús*, que al seu torn l'emissor conceptualitza com a llunya del seu espai d'enunciació; de manera més sorprenent, *allò* també remet a l'auto-

definició, delimitació i classificació dels díctics d'espai diferent de la que proposem ací. Podem esmentar també el treball de Gelabert (2006), centrat en la dixi de temps i de lloc (concretament en *hoy* i *aquí*) en discurs polític espanyol.

3. La identificació dels exemples correspon al text del corpus, seguit del número de la fitxa de la base de dades. En els exemples cada grup tonal va precedit del número que l'identifica dins de la transcripció del text; d'altra banda, el díctic és identificat en cursiva i l'antecedent, si n'hi ha i és present en el fragment seleccionat, apareix subratllat.

bús i, per tant, és díctic (indica distància respecte al lloc d'emissió) i fòric (reprèn un sintagma anterior).

Casos com aquests impliquen una interpretació metafòrica de l'espai. En efecte, com hem explicat amb més detall en Cuenca i Ribera (2009), hi ha processos vinculats a la progressió del discurs que s'expressen a partir de metàfores metatextuals. És a dir, metàfores en les quals el text (domini meta de la projecció metafòrica) s'entén com a espai (domini origen) i, en concret, impliquen una conceptualització de l'enunciació com si fos un espai físic. Així, els elements afectats per aquest tipus de metàfora metatextual, en comptes d'assenyalar el context extralingüístic, remetent al context lingüístic. Així, la metàfora general UNA ESTRUCTURA ABSTRACTA ÉS UNA ESTRUCTURA FÍSICA, dona compte d'expressions metafòriques com aquestes: *com hem dit abans/anteriorment*, *com hem comentat més amunt/més avall/ací*, *com ja hem mencionat*, *l'exemple següent/anterior*, *com veurem més avant/després*, etc.

Un cas especialment interessant de metàfora metatextual és el que subjau a la *dixi textual* o *logodixi*, que Conte (1999: 13) defineix així:

la logodeissi viene compiuta impiegando termini topodeittici o termini cronodeittici con i quali si fa riferimento a segmenti o momenti del testo, testo que è concepito come un cronotopo, come una configurazione spazio-temporale. In altri termini: I mezzi e i modi della logodeissi sono o topodeittici (esempi: 'supra', 'infra', 'qui', 'là') o cronodeittici (esempi: 'prima'; 'dopo', 'il precedente capitolo', 'nel séguito', 'd'or in poi').

En termes generals, podem dir que la *dixi textual* es diferencia de la situacional (o *ad oculos*) pel fet que en la segona «il parlante dà istruzioni al destinatario per identificare un referente extratestuale», mentre que en la primera «il parlante dà istruzioni al destinatario per identificare un referente che è collocato nel testo stesso, un referente intratestuale» (Conte 1999: 18). En aquest sentit la *dixi textual* s'aproxima a l'anàfora, ja que, prototípicament, el díctic textual té un antecedent dins del text; tanmateix, no podem considerar-la un tipus d'anàfora, atès que el valor díctic espacial es manté, tot i que metaforitzat (no espai físic, sinó el text com a espai). Com diu Conte (1999: 19), «nell'anafora il riferimento è fatto ad un'entità extratestuale alla quale si è già fatto riferimento con un'espressione antecedente che si trova nel co-testo: nella deissi testuale, invece, il riferimento è fatto direttamente ad una parte del co-testo stesso, ad un'entità intratestuale».

Quan un díctic espacial s'interpreta metafòricament, és possible diferenciar almenys tres valors o usos bàsics: espacial, temporal, emotiu.

- a. Ús espacial, quan el díctic espacial assenyala proximitat o llunyania a una unitat del cotext, la qual cosa implica la projecció de l'espai d'enunciació (domini origen) en el text (domini meta), a partir de la metàfora EL TEXT ÉS UN ESPAI.
- b. Ús temporal, quan el díctic espacial assenyala proximitat o llunyania en el temps, a partir d'un procés metafòric pel qual el progrés textual es concep com un transcurs temporal, habitualment per mitjà de la combinació del demostratiu amb un nom de significat temporal.

c. Ús emotiu, quan el díctic espacial indica la distància emotiva amb què l'emissor percep el referent; es tracta d'un ús ja assenyalat per diversos autors, com R. Lakoff (1974) i Lyons (1977), que parlen de dixi emocional i empàtica, respectivament.

A aquests usos, cal sumar la denominada *dixi am Phantasma* i l'ús presentacional, més propi de l'anglès que el català:

d. *Dixi am Phantasma*, quan el díctic no assenjala ni el context lingüístic ni el context enunciatiu extralingüístic, pròpiament, sinó que indica distància en l'àmbit del coneixement compartit per l'emissor i el receptor (Bühler 1934; Halliday i Hasan 1976: 61; Conte 1999: 60); en aquest cas el díctic no té antecedent textual, característica de què dóna compte la denominació *am Phantasma*.

e. *Dixi presentacional*, quan un díctic de proximitat introdueix un nou referent en un text narratiu, destacant-ne la importància i donant-lo com si fos conegut per a emissor i receptor, tot i que per al segon no ho és.

Molts d'aquests usos estan vinculats a la subjectivitat del parlant. Com afirma Martínez (2000: 246):

La noción de proximidad o lejanía es una categoría lingüística, no física [...]. Es próximo lo que el hablante considera *subjetivamente* como tal. En esto podemos apreciar como la categoría espacial es susceptible de ser utilizada por un hablante en un acto comunicativo con fines estratégicos. En un momento dado puede interesar acortar o aumentar las distancias con el receptor, incluir a éste en la esfera del aquí, hacer que se sienta próximo a nosotros y al mundo que nos rodea, o excluirlo del mismo.

En resum, hi ha díctics espacials que no tenen un ús situacional, és a dir, no tenen com a funció única i exclusiva indicar proximitat o llunyania respecte als interlocutors en l'espai de l'enunciació. En aquests casos, parlem de dixi textual i d'altres valors propers, vinculats a una interpretació metafòrica de la distància. La dixi textual implica l'ús d'un díctic que remet al text, però a diferència de l'anàfora no remet a *un referent* aparegut en el cotext sinó a *la menció d'una entitat* apareguda en el cotext (o, per extensió, implícita en l'acte comunicatiu) i que es dóna com a compartida per emissor i receptor. El díctic no perd el valor assenyalador i continua indicant distància respecte a l'emissor. Amb tot, la distància o la proximitat que indica no és literal, física, sinó metafòrica. Es tracta d'una metàfora que té diferents concrecions: el text com a espai, el text com a transcurs temporal i l'emoció com a espai, segons veurem en analitzar els exemples de corpus. Com a variant de la dixi textual, podem considerar la dixi *am Phantasma*, en la qual es metaforitza com a espai la memòria i el coneixement compartit i el díctic ni assenjala el context extralingüístic ni té un antecedent textual, i també la dixi presentacional, en què tampoc no hi ha un antecedent i és el coneixement compartit i el marc narratiu el que permet l'ancoratge enunciatiu.

4. DÍCTICS I ORALITAT

En les narracions del corpus analitzat, l'oralitat es reflecteix molt clarament en els usos díctics. L'anàlisi dels díctics ens permet observar que hi ha una gradació que va dels usos més prototípics i clars, els situacionals, a usos espuris o fixats, passant per usos textuals de diferent mena. De fet, les nostres informants ens forneixen exemples de tots els usos diferenciats en la bibliografia i encara altres usos que no apareixen generalment recollits, o almenys no sistemàticament:

4.1. DIXI SITUACIONAL

El díctic amb ús situacional, com hem dit, assenyala l'espai de l'enunciació. Observem els exemples següents:

(4)

117 a mi no m'ho van dir\
 118 ho van dir als meus pares\
 119 (INH)
 120 *aquí* no et podem fer re:_ (C2CN16SS, 46)

(5)

146 ECC: (.. 0.88) mhm\
 147 I14: {(??) em va menjar--}
 148 x em va fer una mica de mal aquí a la cama_
 149 (INH)
 150 vam fer *així*_
 151 saps/
 152 amb la moto_/ (C2CN14SS, 115)

En (4), l'estil directe permet l'aparició del díctic *aquí*, la forma més freqüent en l'ús situacional o *ad oculos*, que remet al lloc de l'enunciació narrada, l'hospital. En l'exemple (5), hem d'imaginar un gest per tal d'interpretar el díctic de manera *així*, que remet a un moviment fet amb la moto que la informant *reproduceix* no verbalment.

En el grup dels díctics situacionals, podem diferenciar, com a subtipus, els que assenyalen l'espai de l'enunciació corresponent al moment de la narració i no tant a l'acte actual en què la informant parla amb l'entrevistadora.

(6)

92 (. 0.20) {(AC) tots dos_
 93 n'havíem d'estar segurs_
 94 de que era per (*a*)llà\
 95 (INH)

- 96 p(e)rò clar_
 97 va arribar un moment_
 98 que li vaig dir_
 99 per (a)quí no és\
 100 segur\ (C2CN12SS, 91, 98)

En l'exemple anterior es veu molt clarament l'ús pròpiament situacional, l'*aquí* del discurs citat que remet a l'espai de l'enunciació citada (el lloc del bosc on s'han perdut dos monitors i uns xiquets que hi estaven d'excursió), i l'*allà*, que ens situa en l'enunciació actual, respecte a la qual el lloc de què es parla és llunyà.

Una altra variant que cal apuntar és la dixi situacional que té una aposició, molt típica de l'oral i que tendeix a buidar de significat i funció el díctic.

- (7)
 148 [...] em va fer una mica de mal *aquí* a la cama_ (C2CN14SS, 59)

- (8)
 3 un cop_
 4 casi--
 5 (. 0.12) tenim un accident amb mon pare\
 6 perquè anàvem_
 7 (. 0.21) nt\
 8 *allí* Tarragona_
 9 {(AC) jo visc a les afores_ (C1CN22CS, 107)

Observem que en (7) el díctic té una aposició (*aquí a la cama*). En (8) el fenomen s'observa en una estructura que apunta cap a una gramaticalització del díctic com una mena de partícula emfàtica o fins i tot de preposició que substitueix la preposició locativa, com veiem pel fet que la presència d'*allí* ha eliminat la preposició *a* (*allí Tarragona*).

4.2. DIXI TEXTUAL

En aquest ús el díctic té un antecedent cotextual i indica proximitat o llunyania en el text, en el transcurs temporal o en l'espai emotiu.

- (9)
 72 mira damunt d'una roca_
 73 li surt un cérvol
 74 (.. 0.30) se li puja_
 75 i *aquest* cérvol_
 76 li tira:_
 77 cap am un:_
 78 barranc_

- 79 que hi ha un riu\
 80 i cauen e:l gos i el nen\ (C1TN22CS, 138)

En (9) *aquest* remet, juntament amb el nom *cérvol*, a la primera menció de l'animal. Observem en (10) com es reprèn el mateix referent, el *cérvol*, indicant el caràcter textual mitjançant la relativa *que t'he dit*:

- (10)
 124 li ve també una àguila_
 125 que li pica:_
 126 (.. 0.49) m:_
 127 després am(b) el_
 128 am(b) el *cérvol* *aquell que t'he dit*_
 129 va:n_
 130 així am un acantilat_ (C2TN12SS, 23)

L'antecedent d'*aquell* és la primera menció de *cérvol*, en la línia 12 del text de la informant 12, que ara és un díctic de llunyania, a diferència del primer exemple, perquè l'antecedent és molt més llunyà textualment. La relativa *que t'he dit* posa de manifest el caràcter fòric i textual del díctic.

Generalment, aquests usos són anafòrics, és a dir, l'antecedent és anterior al díctic, però també trobem alguns casos, en què l'element que dona la referència és posterior i, per tant, es tracta de casos de catàfora, com en (11):

- (11)
 180 i llavors re_
 181 doncs em van di:r_
 182 (.. 0.44) *això* em van dir\
 183 *que provarien una altra--*
 184 *l'última cosa*\ (C2CN16SS, 76)

En (11), *això* és concreta posteriorment (*que provarien una altra, l'última cosa*).

D'altra banda, hi ha casos de dixi textual curiosos en què, a diferència dels exemples anteriors on la represa referencial es realitza amb un determinant i un nom (repetició, hiperònim o similar), el díctic és una proforma, com el següent:

- (12)
 18 se li escapa la granota
 19 (.. 0.46) i a partir d'*aquí*:_
 20 doncs_
 21 ja comença:_
 22 buen\
 23 (. 0.20) s'escapa el nen també_
 24 (. 0.14) per passejar en la granota_ (C2TN15SS, 143)

Aquí es refereix al fet que s'acaba d'esmentar (*se li escapa la granota*), antecedent clausal que es podria haver reprès amb formes més convencionals com *i a partir d'aquest moment, i a partir d'aquest fet*.

Com hem dit, la dixi textual pot afegir una idea de distància o proximitat temporal i emotiva, que de vegades apareixen barrejades.

(13)

222 el que no tornaria a fer
 223 (.. 0.68) que:_
 224 què és el que:_
 225 o sigui_
 226 què què havia passat *aquella* tarda_ (C2CN12SS, 52)

(14)

76 així_
 77 que és que no sabia com reacciona:r_
 78 (.. 0.36) i {(??) ell--}
 79 quan em vaig aixecar_
 80 {(@) volia agafar el tio *aquell*_
 81 i estrangular-lo (C1CN05CC, 31)

Aquella tarda ens indica una temporalitat distant respecte a l'enunciació actual. En el cas de (14), la referència a *el tio aquell* indica distància no pròpiament espacial i textual, sinó emotiva: la informant manifesta menyspreu respecte a la persona de qui parla, que va provocar l'accident de què va ser víctima; la posposició del demostratiu reforça aquesta lectura.

4.3. DIXI AM PHANTASMA I PRESENTACIONAL

Hi ha casos en què el díctic no és situacional ni té un antecedent textual, com en (15):

(15)

207 em deia que:_
 208 pugés_
 209 que tenia la:_
 210 la cara plena de:_
 211 (... 1.14) {(P) com es diu allò_
 212 bueno_
 213 de_
 214 màscares d'*aquestes* que es posen_
 215 [no/]

216 ECC: [mh][m\]
 217 [ver]des_ (C2CN12SS, 170)

En l'exemple anterior, el demostratiu apella al coneixement del receptor del que són les màscares cosmètiques que es posen a la cara. L'acció díctica no afecta l'espai físic ni el text com a espai, sinó que remet a la concepció metafòrica del coneixement compartit entès com a espai que es pot assenyalar i on els conceptes es poden considerar propers o llunyans. Aquest recurs a un díctic *am Phantasma* esdevé un mecanisme de compensació pel fet que la informant no sap el nom del producte.

En l'exemple següent (16), trobem un cas límit entre una díxi textual catafòrica i una díxi *am Phantasma*, ja que es remet a una experiència comuna en cas d'accident.

(16)
 82 p(e)rò jo vaig {(@) seguir_
 83 fins que no me'l vaig trencar ben trencat\} ((cop de porta))
 84 (.. 0.63) bueno_
 85 i va ser angoixant [el-
 86 la] sensació aquesta a càmera lenta_ (C1CN01CC, 34)

En l'exemple anterior, el díctic remet a la sensació de què es parla, la de *càmera lenta* quan es té un accident, una sensació que és explicitada tot seguit i que alhora remet al nostre coneixement compartit.

En general, i en especial en el nostre corpus, la díxi *am Phantasma* és poc freqüent comparada amb la textual. Menys freqüent encara és la díxi presentacional, molt típica de les narracions angleses.⁴ Tanmateix, hem trobat un cas que pot considerar-se presentacional:

(17)
 1 ECC: què vas viure:_
 2 (. 0.26) com et vas sentir\
 3 I24: (. 0.28) (INH)
 4 bueno_
 5 va ser_
 6 e_
 7 (. 0.26) bueno\
 8 fa poc_
 9 quan vaig (a)nar a un congrés x inter[naciona:l_]

4. Cornish (1999: 26-27) fa referència a aquests tipus de díticis en anglès, usats per introduir referents nous en el discurs i conclou: «What these various uses of the English proximal and distal demonstrative determiners have in common is their ability to point to elements of the context –whether situational, discourse, or cultural– in which they occur, in relation to the speaker's current physical, temporal, discourse, or emotional situation, and to make them salient in order that the intended referent(s) may then be the subject of further discourse... the use of such devices carries with it the assumption that the addressee is not already attending to the elements of the context made salient...» (Cornish, 1999: 27).

- 10 ECC: [aha:\]
 11 I24: am(b) *aquesta* associació_
 12 (INH)
 13 i llavors_
 14 bueno\
 15 vam fer un viatge:_ (C1CN24CS, 61)

En (17), la informant comença a explicar una situació complexa quan va fer un viatge als Balcans per assistir a un congrés. Esmenta el congrés internacional i després parla d'una associació que no ha esmentat anteriorment. Per tant, o bé considerem que és un cas de dixi presentacional, on es produeix un establiment de referent, i no un manteniment, mitjançant l'ús del díctic seguit d'un substantiu, o bé considerem que hi ha una relació referencial amb *congrés internacional*, que obliga el receptor a establir-ne el lligam semàntic. Adoptant la primera interpretació, podem constatar que la dixi presentacional destaca el referent sobremarcant-lo dícticament.

4.4. ÚS INDEFINIT I EXPLETIU

En algunes ocasions el díctic té un valor indefinit, neutre, que pot esdevenir expletiu si el díctic és completament prescindible sintàcticament i buit de significat. Vegem-ne alguns exemples:

- (18)
 241 {(AC) llavors al final_
 242 vam decidir que ense separaríem_
 243 *allà on trobéssim lloc*} (C1CN24CS, 48)

- (19)
 87 em deia que:_
 88 pugés_
 89 que tenia la:_
 90 la cara plena de:_
 91 (... 1.14) {(P) com es diu *allò*_
 92 bueno_
 93 de_
 94 màscares d'aquestes que es posen_
 95 [no/] (C2CN12SS, 37)

En els exemples anteriors, trobem dítics de distància que ocupen una posició sintàctica normal però que són redundants o prescindibles, individualment en l'estructura sintàctica en què els trobem (ús indefinit) o globalment tota l'estructura de què forma part (ús expletiu); de fet, podríem dir *on trobéssim lloc*, *tenia la cara plena de màscares d'aquestes...*

Hi ha alguns usos de díctic indefinit vinculats a la narració, com en (20):

(20)

- 76 ja portàvem_
- 77 doncs_
- 78 un any i mig o així_
- 79 (. 0.29) que com havíem canviat de:_
- 80 col·legi_
- 81 les dues_
- 82 bueno_
- 83 *això et parlo de*_
- 84 quan teníem disset eh\
- 85 que [tampoc é]rem tan petites\ (C2CN12SS, 36)

Aquesta estructura *això et parlo de...* es típicament oral i narrativa, com ho són altres exemples del corpus com: *això ja eren la una o les dos de la matinada; això eren les onze del matí; és allò que pensava...; això et parlo de quan teníem disset anys; allò que semblava que ja no l'importés res; no és allò que va frenant frenant frenant i xoca.*

El usos indefinits i expletius, com hem vist en exemples anteriors, sovint serveixen per a donar continuïtat al discurs quan no se sap denominar un concepte.

(21)

- 32 que apareix per (a)quí:_
- 33 {(AC) es troba am(b) un seguit de proble:[mes_]}/
- 34 ECC: {(P) [mh][m\]}/
- 35 I05: [al] gos se li posa la:_
- 36 *allò a sobre*
- 37 (.. 0.31) e:l_
- 38 pot de vidre\ (C1TN05CC, 4)

Els usos expletius solen anar seguits d'una aposició que concreta el que es vol dir, de manera que el díctic esdevé innecessari.

(22)

- 63 aquesta noia_
- 64 doncs era:_
- 65 bas--/
- 66 una:_
- 67 de les amigues que tenia *així* més propera::_ (C2CN12SS, 103)

(23)

- 304 no tenien cap mena de consideració_
- 305 et demanaven el passaport_
- 306 p(e)rò molt *així*_
- 307 amb males fo:rmes_ (C1CN24CS, 156)

Aquests usos són molt característics de la gramàtica de l'oral i se solen evitar en l'escrit, ja que es relacionen amb la manca de planificació i revisió textuals.

4.5. ÚS FIXAT O GRAMATICALITZAT

Finalment, hi ha alguns usos fixats o gramaticalitzats en frases fetes (p. ex. *alguna cosa així, o així*) o en estructures que funcionen com a marcadors del discurs (p. ex. *doncs això; i això; això*).

(24)

- 43 a:_
 44 (.. 0.64) el gos trenca:_
 45 bueno\
 46 fa caure el rusc o_
 47 (.. 0.85) *alguna cosa així*_ (C1TN04CC, 2)

(25)

- 63 una casa d'abelles\
 64 que ara no em surt el nom\
 65 (INH)
 66 *doncs això*\
 67 (.. 0.82) e:_
 68 doncs està:_
 69 està jugant_
 70 fins que el:_
 71 tira al terra_ (C2TN16SS, 146)

En aquest segon cas (25), el díctic manté el valor textual residualment i s'usa per a indicar una mena de frontera en la narració, un resum que dóna pas a un canvi estructural i temàtic, com en l'exemple anterior, o fins i tot per a marcar la fi del text (26).

(26)

- 108 li veuen molt feliç_
 109 (INH)
 110 amb la: seva parella_
 111 se'n van\
 112 ECC: (.. 0.46) mhm\
 113 I14: (.. 0.51) {(P) *això*\
 114 (. 0.25) [ja està\]}
 115 ECC: [molt bé\] (C2TN14SS, 26)

Aquests usos, doncs, es poden considerar de marcador del discurs: el díctic ja s'ha gramaticalitzat, totalment o parcialment, sol o en una estructura més complexa; fa una

funció connectiva i ha perdut o afeblit el significat díctic en favor d'un significat procedimental de caràcter estructural (tancar una seqüència o un text, continuar un tema, etc.) (cf. Cuenca 2006).

5. NARRACIONS ESCRITES I ORALS

L'especificitat dels usos dels díctics en el canal oral es posa de manifest si comparem narracions orals i escrites. Agafant com a referència les seqüències narratives de crítiques cinematogràfics analitzades per Ribera (2008; 2009), podem observar que, en les seqüències narratives escrites, els díctics espacials solen indicar dixi textual.

De fet, en el corpus d'experts de Ribera (2008), les 18 dixis que apareixen en les síntesis argumentals de pel·lícules són clarament textuals.

- (27) a. Leo freqüenta la casa dels Hartman per la seducció irresistible de Katharina. *Allí* coneix el coronel Harris, que li demana que vigili els simpatitzants nazis (E36, 11)⁵
- b. Per fer-ho necessita un elixir secret que està amagat en una cambra subterrània al desert egipci. Hi ha un científic, Biederbeck, que també prepara una expedició per trobar *aquest elixir* per unes altres raons (E06, 07)
- c. [...] l'«home elefant», un desgraciat a qui una malaltia havia hipertrofiat i deformat horriblement la cara. Treves s'adona que *aquell ser*, que en realitat es diu John Merrick, no és cap idiota com la gent creu (E18, 05)
- d. Oskar neix a Danzig el 1924 i para de créixer el dia que fa 3 anys. Una caiguda voluntària és la justificació d'*aquest fenomen* (E07, 06)

Observem que el díctic pot anar sol (27a) o seguit d'un substantiu de diferent mena que, a través de la cohesió lèxica, reprèn una porció de text anterior: el substantiu pot ser una repetició (27b), un nom hiperònim (27c) o un nom general (27d). Aquesta tècnica és molt pròpia del discurs escrit. De fet, en el nostre corpus només trobàvem aquesta mena d'estructures amb repeticions; la selecció d'un hiperònim o d'un nom general implica un procés complex d'encapsulament de la informació, pròpia d'un registre formal i preparat, més propi de l'escrit o l'oral formal (cf. Salvador, 2000) que de l'oral informal.

Les narracions orals del Corpus Audiovisual Plurilingüe presenten diferències marcadament quant a l'ús i la freqüència de díctics. Els díctics són, en primer lloc, molt més freqüents que en el corpus escrit de Ribera (en tenim 152 casos en les intervencions de les informants) i també són més variats quant a l'ús i menys precisos en la funció discursiva que realitzen i quant a la relació amb l'element que els dona referència. Així, un exemple com el següent, s'associa amb l'oralitat i la no formalitat:

5. La referència dels exemples correspon a la de Ribera: *E* marca que es tracta d'un exemple procedent del corpus d'experts, el número identifica el text i el número següent, la fitxa de la base de dades.

(28)

- 221 (.. 0.52) i això_/222 clar\
 222 amb tot això_
 223 {(fent tremolar la veu) jo així_
 224 (. 0.25) vale\ (C2CN16SS, 79)

6. CONCLUSIONS

La dixi d'espai és un món polièdric que va molt més enllà de la funció assenyaladora dins de l'espai físic de la comunicació. Posa en joc projeccions metafòriques, basades en conceptes metalingüístics, en implícits, coneixements compartits i punts de vista que van negociant-se al llarg de l'intercanvi comunicatiu, de manera especialment interessant en el cas del discurs oral i encara de la narració oral. Com afirma Vigara referint-se a la dixi en general:

Quando habla, *el emisor está en relación subjetiva con su interlocutor* (eje personal), *con el tiempo y el espacio de la enunciación* (ejes temporal y espacial). Y, recíprocamente, el receptor, que comparte con el hablante las coordenadas espacio-temporales inmediatas, se encuentra también en relación subjetiva con él, interpretando lo que escucha e influyendo a su vez activamente en lo que se dice a través de la percepción que de él tiene el hablante a lo largo del proceso comunicativo. (1996: 259, cursives de l'autora)

El nostre corpus ens ha mostrat algunes de les concrecions d'aquesta complexitat i ens ha fornit exemples de set tipus de dixi amb la freqüència que es mostra en la taula 3:

TAULA 3. Freqüència dels díctics segons el tipus de dixi

<i>Tipus</i>	<i>Casos</i>
Dixi situacional	39
Dixi textual	58
Dixi <i>am Phantasma</i>	1
Dixi presentacional	1
Ús indefinit	15
Ús expletiu	19
Ús gramaticalitzat	19
Total	152

El primer cas (dixi situacional) és el prototípic: el díctic espacial assenyala l'espai de l'enunciació. En el segon cas (dixi textual), el díctic assenyala el text com a espai, té un antecedent en el text, al qual remet directament, i marca proximitat o distància textual, temporal o emotiva, valors que poden sumar-se. En el tercer i el quart cas (dixi amb Phantasma i presentacional), hi ha un díctic espacial que no assenyala l'enunciació ni el text anterior o posterior, sinó que ens situa en l'espai de la memòria i el coneixement compartit. En els tres darrers casos (ús indefinit, expletiu i gramaticalitzat), el díctic no assenyala, sinó que ocupa l'espai d'una expressió que no es troba o deixa sense concreció algun espai sintàctic o discursiu.

En les narracions del corpus analitzat, l'oralitat es reflecteix molt clarament en els usos díctics, en especial els situacionals apositius i els usos indefinits i expletius, en què el díctic és sobrer, des d'un punt de vista logicista, però té una funció discursiva important com a mecanisme compensatori o reparador de diverses dificultats plantejades pel caràcter espontani, no preparat, del discurs que es produeix.

A més, tornant a Vigara, creiem que aquest treball ha mostrat que «com ha observado Lyons (1970) la deixis no sólo proporciona las *coordinadas espacio-temporales del discurso*, sino sobre todo las *coordinadas pragmáticas de la comunicación*, que vienen dadas por el hablante, el oyente, el objeto-tema, la situación, las relaciones sociales y de autoridad relevantes, las intenciones, etc., *sin que deje por ello –añado yo– de ser ‘egocéntrica’*» (1996: 259, cursives de l'autora).

Fet i fet, l'estudi de la introducció de la subjectivitat, el punt de vista i el canvi de l'eix enunciatiu en els textos és un camp que mereixeria un estudi més aprofundit.

APÈNDIX 1

CONVENCIONS DE TRANSCRIPCIÓ

1. Aspectes prosòdics

Seqüència tonal terminal	
descendent	\
ascendent	/
de manteniment	–
Grup tonal truncat	--
Manteniment de l'entonació	
ascendent	{(A) text afectat}
descendent	{(B) text afectat}
Estrafer la veu	{(EV) text afectat}
Intensitat	
forta	{(F) text afectat}
molt forta	{(Ff) text afectat}
fluixa	{(P) text afectat}
molt fluixa	{(PP) text afectat}

Temps	
accelerat	{(AC) text afectat}
desaccelerat	{(DC) text afectat}
Allargament breu, mitjà i llarg	:: :: :::

2. Aspectes vocals

Riure simultani al discurs produït	{(@) text afectat}
Riure no simultani al discurs produït	
Un símbol per síl·laba	@
Fragment llarg amb la durada especificada	@R(durada)R@
Inhalació i exhalació	(INH) (EXH)

3. Pauses i encavalcaments

Pausa	
molt breu	(0.1 < p < 0.3) (. durada)
breu	(p < 1) (.. durada)
mitjana	(1 < p < 3) (... durada)
llarga	(p > 3) (... durada)
Encavalcament	[text afectat]

4. Regularitzacions i comentaris

Elisió	ús de parèntesis per marcar el so elidit
Comentari del transcriptor	
precís	(comentari)
general	((comentari))

5. Fragments conflictius

Dubte sobre el text transcrit	{(??) text afectat}
Fragment inintel·ligible	
Un signe per síl·laba	x
Fragment llarg amb la durada especificada	xX(durada)Xx

6. Altres aspectes

Segona llengua	{(L2) text afectat}
Truncament de mot	-

BIBLIOGRAFIA

- ALBALADEJO, Marta (1998): «La dixi d'espai: entre el discurs planificat i l'espontani», dins Payrató, Lluís (ed.) *Oralment. Estudis de variació funcional*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 145-165.
- BERMAN, Ruth A & SLOBIN, Dan I. (1994) «Relating Events in Narrative», *A Crosslinguistic Developmental Study*, Hillsdale (NJ), Lawrence Erlbaum.
- BÜHLER, Karl (1982 [1934]) *Sprachtheorie: die Darstellungsfunktion der Sprache*, Stuttgart, Gustav Fischer.
- CONTE, Maria-Elisabeth (1999) *Condizioni di coerenza. Ricerche di linguistica testuale*, Alessandria, Edizioni dell'Orso.
- CORNISH, Francis (1999) *Anaphora, Discourse and Understanding. Evidence from English and French*, Oxford, Oxford University Press.
- CUENCA, M. Josep (2006) *La connexió i els connectors: Perspectiva oracional i textual*, Vic, Eumo.
- CUENCA, M. Josep & M. Josep MARÍN (2009) «Co-occurrence of discourse markers in Catalan and Spanish oral narrative», *Journal of Pragmatics*, 41, 899-914.
- CUENCA, M. Josep & Josep RIBERA (2009) «Metafore metatestuals», *Paradigmi*, 27, 101-117.
- FITÓ, Jaume (2007) «The PRAGMAESTIL project. Pragmatics, style and identities: Analysis of verbal and non-verbal properties in multilingual speakers», dins Anthony Baldry & Elena Montagna (eds.): *Interdisciplinary Perspectives on Multimodality: Theory and Practice. Proceedings of the Third International Conference on Multimodality*. Campobasso, Palladino.
- FILLMORE, Charles (1982) «Towards a descriptive framework for spatial deixis», dins R. J. Jarvella & W. Klein (eds.): *Speech, Place, and Action: Studies in Deixis and Related Topics*, Nova York, Wiley & Sons.
- GELABERT, Jaime J. (2006) «La deixis espacio-temporal en el lenguaje español contemporáneo», *CÍRCULO de Lingüística Aplicada a la Comunicación (clac)* 26, 17-52, <http://www.ucm.es/info/circulo/>.
- HALLIDAY, M. A. K. & RUQAYA, Hasan (1976) *Cohesion in English*, London, Longman.
- LAKOFF, Robin (1974) «Remarks on *This* and *That*», *Papers from the Tenth Regional Meeting of the Chicago Linguistics Society*, University of Chicago, p. 345-356.
- LYONS, John (1970 [1968]) *An Introduction to Theoretical Linguistics*, Cambridge, Cambridge University Press. Trad. cast.: *Introducción a la lingüística teórica*, Barcelona, Teide.
- LYONS, John (1977) *Semantics, II*, Cambridge, Cambridge University Press.
- MARTÍNEZ RUIZ, Raquel (2000) «La deixis», dins Briz, Antonio & Brupo Val. Es. Co., *¿Cómo se comenta un texto coloquial?* Barcelona, Ariel, p. 243-262, 2a ed., 2004.
- NOGUÉ, Neus (2005) «Dixi de persona i marcs participatius en català» [tesi doctoral], Barcelona, Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana (www.tesis.enxarxa.net/TDX-0906105-110703/, 31/03/2008).

- NOGUÉ, Neus (2008a) *La dixi de persona en català*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- NOGUÉ, Neus (2008b) «La dixi de persona en el discurs acadèmic oral en català», *Caplletra*, 44, 195-218.
- PAYRATÓ, Lluís & FITÓ, Jaume eds. (2008) *Corpus audiovisual plurilingüe. Materials de treball*, Barcelona, Servei de Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- RIBERA, Josep (2008) *La cohesió lèxica en seqüències narratives*. Tesi doctoral. Universitat de València.
- RIBERA, Josep (2009) «Trets d'oralitat en textos narratius escrits», *Caplletra*, 47, 75-101.
- SALVADOR, Vicent (2000) «L'estil nominalitzat», *Caplletra* 29, p. 69-82
- STRUNK, Oliver (2008) «Varcom Concord – Una herramienta de análisis para el Corpus multimodal VARCOM», dins Monroy, Rafael & Aquilino Sánchez (Ed.) *25 Años de Lingüística Aplicada en España: Hitos y Retos / 25 Years of Applied Linguistics in Spain: Milestones and Challenges*. Murcia, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Murcia, 769-775.
- VIGARA TAUSTE, A. M. (1996) «Sobre deixis coloquial». Briz, Antonio et al. (eds.) *Pragmàtica y gramàtica del espanyol hablado*, València, Universitat de València / Pòrtico, pp. 257-267. Reproduït en *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación* 1/2000, 2000, <http://www.ucm.es/info/circulo/no1/vigara.htm>.
- WEBBER, Bonnie L. (1991) «Structure and ostension in the interpretation of discourse deixis», *Language and Cognitive Processes* 6.2, p. 107-135.

RESUM

La dixi és un dels fenòmens primordials del llenguatge i la comunicació, però no ha estat suficientment estudiada a partir de corpus reals, els quals mostren una varietat d'usos molt interessant. En aquest article, analitzem els díctics espacials en un corpus de narracions orals procedent del *Corpus Audiovisual Plurilingüe* i diferenciem set tipus de dixi espacial: la dixi situacional, que assenyalava l'espai de l'enunciació; la dixi textual, on el díctic assenyalava el text com a espai i té un antecedent en el text; la dixi *am Phantasma* i la presentacional, on el díctic espacial no assenyalava l'enunciació ni el text anterior o posterior, sinó que ens situa en l'espai de la memòria i el coneixement compartit; i tres usos, indefinit, expletiu i gramaticalitzat, en què el díctic no assenyalava cap element lingüístic o extralingüístic, sinó que ocupa l'espai d'una expressió que no es troba o deixa sense concreció algun espai sintàctic o discursiu. L'anàlisi mostra que els díctics espacials constitueixen un mecanisme molt freqüent i variat en la construcció de la narració i permet observar tipus de dixi característics de la gramàtica de l'oral.

PARAULES CLAU: oralitat, narracions orals, dixi espacial, dixi textual, dixi *am Phantasma*, metàfora metalingüística.

ABSTRACT

Space deictics and grammar in oral narratives

Deixis is a key phenomenon in language and communication. However, it has not been adequately described since it must be analysed by using real examples from corpora, which show a very interesting variety of uses. In this paper, space deictics are identified and classified in a corpus of oral narratives from the *Corpus Audiovisual Plurilingüe* (Multilingual Audiovisual Corpus). The analysis highlights seven uses: situational deixis, which refers to the space of communication; text deixis, in which the deictic refers to the text as the location and is anaphorically related to a linguistic antecedent; deixis *am Phantasma* and presentational deixis, in which the space deictic does not refer to the utterance or the preceding or following text, but situates a concept within memory or shared knowledge. Three other uses can be distinguished, namely indefinite, expletive and grammaticalised. In these non-deictic uses the marker has no linguistic or extra-linguistic reference, but it simply occupies the slot of an unspecified expression or indicates a failure to specify any syntactic or discourse slot. The analysis shows that space deictics constitute a common and varied device in the construction of narratives and reveals the types of deictics characteristic of the grammar of spoken language.

KEY WORDS: orality, oral narratives, space deixis, text deixis, deixis *am Phantasma*, metalinguistic metaphor.